

ОҢТҮСТІК КОРЕЯНЫҢ КӨШІ-ҚОН САЯСАТЫ ЖӘНЕ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ОҚШАУЛАНУДЫҢ АЯҚТАЛУЫ

Иммигранттардың халық санындағы үлесі бойынша Оңтүстік Корея табысы жоғары елдер арасында бірінші орында тұрады. БҰҰ Халықты орналастыру қорының статистикасы бойынша, 2019 жылы иммигранттар Оңтүстік Корея халқының 2,3%-ын ғана құрады және бұл көрсеткіш басқа дамыған елдердегідей (14%) болмады. Экономикасы өркендеген онжылдықта Оңтүстік Корея өте қатал және консервативті иммиграция саясатын ұстанды. Алайда, соңғы бірнеше жылда Оңтүстік Корея үкіметінің иммиграцияға қатысты саясатында біртіндеп өзгеріс болды.

2000 жылдары Оңтүстік Корея өзінің иммиграциялық саясатында ақырындап «солға» қарай жылжи бастады. 2019 жылы елдегі иммигранттардың жалпы саны 1,163,655 болды. Бұл көрсеткіш 2010 жылмен салыстырғанда 26% (919,987 адам) және 2000 жылмен салыстырғанда (244,224 адам) шамамен 4,8 есе өскен. Халықтың жалпы санына (51,829,023) сәйкес, Оңтүстік Кореядағы иммигранттардың саны 2000 жылғы 0,5%-дан 2019 жылы 2,3%-ға дейін өсті және бұл басқа дамыған елдермен салыстырғанда өте аз иммиграция болып саналады. Тіпті әлемдегі иммигранттардың орташа үлесі (3,5%) Оңтүстік Кореяға қарағанда (2,3%) жоғары. Алайда, жақында Оңтүстік Кореядағы иммиграция алаңдаушылық пен мазасыздық тудырды.

Жоғары дамыған елдердің қатарында иммигранттар саны аз болатын тағы бір мемлекет - Жапония, онда иммигранттар халықтың тек 2%-ын құрайды. Иммиграция бойынша кірісі жоғары басқа елдерден әр түрлі дәрежеде айтарлықтай либералды Оңтүстік Корея жақында көші-қон саясатын құлықсыз өзгерте бастады. XX ғасырдың екінші жартысында бірнеше онжылдықтар бойы қарқынды экономикалық өсімге ие болған Оңтүстік Корея иммиграциялық саясатқа қатысты өзінің қалыптасқан тәсілін ұстанды. Оңтүстік Кореяның қатаң және жақсы бақыланатын иммиграциялық саясаты көбінесе дамыған экономикалар арасында көші-қон саясаты спектрінде экстремалды және сәтті мысал ретінде ұсынылды. Алайда, мұндай иммиграциялық саясаттың сәтсіздікке ұшырауы демографиялық факторлар мен жаһандану үрдістері аясында айқын болды.

Оңтүстік корейлықтардың босқындар мен шетелдіктерге қатысты қоғамдық пікірі әлі де жақсы емес. Мысалы, 2018 жылдың маусым айында Йеменнен келген 550 босқын тобы халықтың наразылығы мен ксенофобия толқынын туғызды. Осыдан кейін 700,000 адам босқындарды қабылдауға қарсы петицияға қол қоюы корей қоғамындағы шетелдіктерге деген теріс көзқарастың айқын көрінісі болды. Оңтүстік Корея үкіметі халықаралық міндеттемелеріне қарамастан, босқындар туралы кейбір талаптардан бас тартуға мәжбүр болды. Жақында жүргізілген зерттеу оңтүстік корейлықтардың бұл елге иммиграция идеясын негізінен қолдамайтынын көрсетті. Сонымен бірге, иммигранттарға деген жанаушылық дәрежесі олардың этникалық ерекшеліктеріне байланысты болды. Сауалнамаға қатысқандардың 19,46%-ы этникалық көрістерді Оңтүстік Кореяға қоныс аударуға шақыруды қолдады. Бұл еуропалықтар үшін 16,58%, оңтүстік-шығыс азиялықтар үшін 8,72%, африкалықтар үшін 8,61% және таяу шығыстық тұрғындары үшін 5,93% болды. Екінші жағынан, объективті демографиялық құлдыраудан басқа, корейлер арасында жетіспейтін біліктілігі төмен жұмыс күшіне деген сұранысты қанағаттандыру үшін иммиграцияны лоббелейтін шағын кәсіпкерлердің қолдауындағы маңызды саяси күштің бар екенін айтқан жөн. Сонымен қатар, Оңтүстік Корея үкіметінің иммиграция үдерісін жеңілдетуге бағытталған әрекеттері қоғамның қатты қарсылығына тап болуда. Сондықтан, көші-қон бағдарламаларын ашық бастаған Оңтүстік Корея үкіметі жұмыс берушілерге шетелдіктерді жалдауға мүмкіндік беретін кейбір шектеулерді алып тастайды, визалардың ұзартылуын жеңілдетеді және визалардың әртүрлі түрлерін енгізеді.

Көші-қон мәселесі Оңтүстік Корея үшін тек проблема емес. Мәселе Оңтүстік Кореяның иммиграцияға қатысты ұзақ уақыт бойы өте консервативті болғандығынан, әлемдік үрдістерді іс жүзінде ескермегендігінен туындайды. Онжылдықтар бойы дамыған батыстық экономикалар иммиграцияны әртүрлі экономикалық жетістіктер модельдеріне сәйкестендіру үшін әртүрлі саясат құралдарын әзірлейтін негізінен либералды ұстанымда болды. Мысалы, 1990 жылдары

иммигранттардың орташа үлесі Еуропа елдерінде 7,5-9,3%-ды, Солтүстік Америкада 9,9-12,9%-ды құраса, ал Австралиядағы иммигранттар халықтың шамамен төрттен бірін (23%) құрайды. Содан бері осы дамыған елдерге иммигранттар ағымы одан сайын арта түсті. Көптеген Батыс елдері жүзеге асыратын либералды иммиграция саясаты-өмірдің барлық салаларын дерлік өзгертетін өте күрделі үдеріс және жүйенің тиімді жұмыс істеуі үшін ондаған жылдар қажет етеді. Тұрақты иммиграцияның жалғасқан барлық кезеңінде Батыс елдері иммигранттардан экономикалық және демографиялық пайда алу мен бейімдеу бойынша айтарлықтай тәжірибе жинақтады. Бұл шамамен 15-20 жыл бұрын иммигранттар үшін жабық болған Оңтүстік Кореяға қатысты емес. Оңтүстік Корея иммигранттардың техникалық тұрғыдан тиімді бейімделуіне жағдай жасауға толық мүмкіндігі бар болса да, Корей қоғамындағы халықтың түсінігі мен көші-қонға деген мәдени көзқарасын өзгерту үшін көп уақыт пен ресурстар қажет болады.

Сонымен қатар, Оңтүстік Кореяға демографиялық құлдырау көбірек әсер етуде. Жақында Оңтүстік Кореяның жалпы туу коэффициенті әлемдегі кез-келген елдегі ең төменгі деңгейі саналатын 0,84-ке дейін төмендеді. 2021 жылы қаңтарда жарияланған ресми статистика өткен онжылдықта халықтың жалпы санының жыл сайынғы төмендеуін шамамен 21 мың адам ретінде көрсетті. Нәтижесінде Оңтүстік Корея Жапониядан (12,6%) және Сингапурдан (12,3%) кейін 14 жасқа дейінгі балалардың аз ғана пайызына ие (12,9%). Халықтың табиғи өсімін ынталандыру үшін үкімет қабылдаған шаралар тиімді емес сияқты, бұл жағдайда иммиграциядан басқа таңдау қалмайды. Оңтүстік Корея иммиграцияға оралу арқылы тарихи ұстанған демографиялық оқшаулау саясатының сәтсіздікке ұшырағанын мойындайды. Оңтүстік Корея үкіметі корей қоғамының дәстүрлі сезімдері, іскерлік мүдделері және объективті шындық арасындағы тепе-теңдікті сақтауға тырысып жатқанда екі жартастың арасында қысылып қалған сияқты. Нәтижесінде иммиграция Оңтүстік Кореядағы шиеленістің көзі болатынын күтуге болады, бұл оның мигрант елдермен қарым-қатынасы мен ынтымақтастығына да әсер етеді.

Жазушы: Қанат Маханов,

Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Қазақстан

Саясат, сыртқы қатынастар және қауіпсіздік

- Қазақстан Парламенті Мәжілісінің төрағасы Нұрлан Нығматулин Қытайдың Бүкілқытайлық халық құрылтайы Тұрақты комитетінің төрағасы Ли Чжаншунмен онлайн-кездесу өткізді. Тараптар сандық күн тәртібіне бағытталған жан-жақты ынтымақтастық мәселелерін талқылай отырып, қол жеткізілген екіжақты келісімдерді жүзеге асыру бағытында парламентаралық өзара іс-қимылды күшейту туралы шешім қабылдады. Кездесу барысында Қазақстан тәуелсіздігінің 30 жылдығы және Қытай Коммунистік партиясының 100 жылдығына орай 2021 жылдың екі ел үшін маңызды жыл екені атап өтілді (Қазақпарат, 18.03.2021).
- Қырғызстан Сыртқы істер министрі Руслан Қазақбаев түркімендік әріптесі Рашид Мередовпен онлайн режимде кездесу өткізді. Министрлер саяси және экономикалық ынтымақтастық мәселелерін талқылап, құрылыс секторына бағытталған бірлескен жобаларды жүзеге асырудың маңыздылығын атап өтті. Түрікменстаннан Қырғызстанға энергия жеткізу мәселесі осы кездесудің маңызды мәселелерінің бірі болды. Тараптар ынтымақтастықты жоғары деңгейде нығайтуға және қырғыз-түрікмен үкіметаралық комиссиясының бесінші отырысына дайындықты бастауға келісті (Kabar.kg, 18.03.2021).
- АҚШ Мемлекеттік хатшысының орынбасары Дэвид Хейл Тәжікстан Сыртқы істер министрі Сирокидин Мухридин және Ауғанстан Сыртқы істер министрі Мұхаммед Ханиф Атмармен онлайн режимде ұшжақты кездесу өткізді. Тараптар саясат, қауіпсіздік, сауда, көлік, энергетика және адами ресурстар саласындағы аймақтық ынтымақтастық мәселелерін талқылады. Тәжікстан мен Ауғанстан тараптары Орталық Азияда бейбітшілік пен қарым-қатынасты және экономикалық міндеттемелерді арттыруға дайын екендігін білдірді (Asiaplustj.info, 18.03.2021).
- Түркия Сыртқы істер министрі Мевлут Чавушоглу ирандық әріптесі Жевад Зарифпен Ыстанбулда кездесті. Кездесу барысында тараптар терроризмнің кез-келген түрімен, әсіресе РҚК/ҰРГ-мен күресуге және Сирияның территориялық тұтастығына құрметпен қарауға бел бағандықтарын қайталады. Министрлер сонымен қатар екіжақты экономикалық ынтымақтастықты жақсарту жұмыстарын да қарастырды. Иран Сыртқы істер министрі Зариф, Чавушоглумен кездесуде келген Ыстанбул сапарын «жемісті» деп сипаттады (Aa.com.tr, 18.03.2021).
- Мәскеуде Ресей, АҚШ, Қытай, Түркия, Пәкістан, Катар, Ауғанстан және Талибан өкілдерінің қатысуымен «Ауғанстанда бейбіт реттеу» атты кездесу өтті. Кездесу қорытындысы бойынша қатысушылар Ауғанстандағы барлық қақтығысушы тараптарды елдегі зорлық-зомбылық деңгейін төмендетуге және келіссөздер арқылы саяси шешімге қол жеткізуге жағдай жасауға шақыратын мәлімдемені қабылдады. Кездесуге қатысушылар сонымен бірге Ауғанстанды экономикалық қолдауға шақырды (Korrespondent.net, 18.03.2021).
- Армения, Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан сыртқы істер министрлері халықаралық құқықтың рөлі туралы бірлескен декларация қабылдады. Құжат қарусыздану, тартпау және қаруды бақылау туралы шарттардың қолданыстағы жүйесін нығайту үшін Тәуелсіз мемлекеттер достастығы (ТМД) аясындағы ынтымақтастыққа шақырады. Құжаттың мақсаты - халықаралық қатынастардың тұрақтылығын қамтамасыз ету және егемен мемлекеттердің ішкі істеріне араласпау принципінің маңыздылығын қайта атап көрсету (Belta.by, 19.03.2021).

Экономика, қаржы және энергия

- Қазақстандық мұнай сервистік компаниялары өз қызметтерін кеңейтуді және сыртқы нарыққа шығуды жоспарлап отыр, осыған байланысты олар бірінші кезекте Ресей мен Әзірбайжанға назар аударуда. Қазіргі уақытта кейбір маңызды келісімшарттар бойынша келіссөздер жүргізілуде. Қазақстан Мұнай сервистік компаниялар одағының президенті Рашид Жақсылықов Қазақстаннан мамандарға деген сұраныстың жоғары болғандығын және 10 мыңға жуық адам шетелде жұмыс істейтіндігін мәлімдеді. Жоғары жалақы төлейтін келісімшарттар мен жалақы Қазақстандағы мамандарды шетелде жұмыс істеуге итермелейді (Qazaq TV, 18.03.2021).
- Жақында Ресейдің Орталық банкі негізгі пайыздық мөлшерлемесін 0,25 пайыздық тармаққа жыл сайын 4,5%-ға дейін көтеру туралы шешім қабылдады. Банк 2018 жылдың желтоқсан айынан бері пайыздық мөлшерлемесін көтермеген болатын. Бұл шешім 2021 жылдың бірінші тоқсанында тұтыну бағаларының күтілгеннен жоғары болуына байланысты болды. Ішкі сұраныстың тұрақты қалпына келуді де бұл шешімге ықпал етті. Сонымен қатар, көптеген елдердегі бюджеттік шараларға байланысты сыртқы сұраныс жақсаруда (Tass.com 19.03.2021).
- Өзбекстан Президенті Шавкат Мирзиёев «Лукойл» компаниясының бас директоры Вагит Алекперовты қабылдады. Кездесуде Алекперов компанияның екінші инвестициялық циклында Өзбекстанға инвестицияларын 2 миллиард долларға ұлғайту жоспарларын туралы хабарлады. Бұл қаражат Оңтүстік Гиссар мен Қандым тобындағы кен орындарында газ өндіруді тұрақтандыруға бағытталған. Лукойлдың Өзбекстанға салған жалпы инвестициясы 10 миллиард доллардан асты. Тараптар жаңа газ кен орындарын игеру арқылы стратегиялық ынтымақтастықты кеңейту туралы уағдаласты (Uzreport.news, 17.03.2021).
- АҚШ-тың Халықаралық даму агенттігі Қырғызстанға қаржылай көмек көрсетуді жалғастыруда. Агенттіктің соңғы шешімінде Қырғызстандағы ауылшаруашылық кәсіпорындарының бәсекеге қабілеттілігін арттыру және олардың көрінісес Өзбекстанмен саудасын жақсарту үшін 15 миллион доллар бөлінетіні туралы хабарланды. Қаражаттың елдің оңтүстік аймақтарына таратылатыны және жобаның 2025 жылға дейін жалғасатыны айтылды. Жоба инклюзивті жұмыс орындарын құруға, шекаралық және аймақтық сауданы кеңейтуге, Қырғызстан мен Өзбекстан арасындағы сауда интеграциясын нығайтуға бағытталған (24.kg, 18.03.2021).
- Украинаның цифрлық трансформация министрі Михайло Федоров елдің ақпараттық технологиялар (ИТ) секторын трансформациялауды жоспарлап отырғандықтарын мәлімдеді. Федоров қазіргі уақытта 220-230 мыңды құрайтын ИТ мамандарының саны 2024 жылға қарай 500 мыңға жететінін мәлімдеді. Осылайша, сектордың кірісі 6,5 миллиард доллардан 16 миллиард долларға дейін өсуі күтілуде. Ақпараттық технологиялар саласындағы мамандардың санын көбейту Ұлттық экономикалық стратегия-2030 құжатындағы басым мақсаттардың бірі болып табылады (Ukrinform.net, 19.03.2021).
- АҚШ-тың Халықаралық даму агенттігінің өкілдері Өзбекстанның Инновациялық даму министрлігінде Заманауи байланыс бөлмесін ашу арқылы қолдау көрсетті. Бұл Бөлменің Өзбекстан билігі үшін елдің энергетика саласын жаңарту үшін маңызы зор. Өзбекстан жаңартылатын энергия көздерін дамыту бойынша ауқымды міндеттер қойды. 2030 жылға қарай энергиядағы жаңартылатын энергияның үлесін 25%-ға дейін ұлғайтуды, 5000 мегаватт жаңа күн энергиясының қуатын іске қосуды және жел электр станцияларында 3000 мегаваттқа дейін жеткізуді жоспарлап отыр (Kun.uz, 16.03.2021).

Қоғам және мәдениет

- Бакуде Наурыз мейрамын тойлауға Әзірбайжан, Қазақстан, Қырғызстан, Өзбекстан және Түркия дипломаттары қатысты. Шарада түркітілдес мемлекеттердің тарихы мен мәдениетін бейнелейтін ұлттық тағамдар мен түрлі рәміздер ұсынылды. Мұнан кейін ұлттық музыканың сүйемелдеуімен мүше және бақылаушы елдердің ұлттық киімдері көрсетілді (Astanatimes.com, 18.03.2021).
- Наурыз мейрамы қарсаңында Халықаралық Түркі академиясының төрағасы Дархан Қыдырәлі қазақстандық бұқаралық ақпарат құралдарының басшылары және өкілдерімен кездесу өткізді. Академия төрағасы бұқаралық ақпарат құралдарына академияның жұмысы мен осы жылы өткізілетін маңызды іс-шаралардың күнтізбесі туралы ақпарат берді. Кейбір БАҚ басшылары мен өкілдері Түркі әлемінің жаңалықтарына қосқан үлесі үшін арнайы марапаттар және алғыс грамоталарымен марапатталды (Twesco.org, 20.03.2021).
- Қытай үкіметі COVID-19-қа қарсы күрес аясында Қырғызстанға 150 мың доза синофарм вакцинасын жіберді. Қытайдан келген гуманитарлық көмек рәсіміне премьер-министр Ұлықбек Маринов және үкіметтің басқа өкілдері қатысты. Қырғыз үкіметінің жетекшісі Қытайға көрсеткен көмегі үшін алғысын білдіріп, Қытайдың вирусқа қарсы вакцина жасаудағы жетістігіне қолдау білдірді (Centralasia.news, 20.03.2021).
- Түрікменстан Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының (ЕКҰҰ) қолдауымен «Бейбітшілік, сенімділік пен қауіпсіздікті нығайтудағы әйелдердің рөлі» атты онлайн-кездесу ұйымдас-тырды. Кездесуге түрікмен делегациясы, ЕКҰҰ-ның жоғары деңгейдегі шенеуніктері, сондай-ақ шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың парламент депутаттары қатысты. Тараптар гендерлік теңдік пен орнықты даму саласындағы саясатты дамытудың қажетті мақсаттары мен қадамдарын баяндайтын ұсынымдық құжатқа қол қойды (Centralasia.news, 17.03.2021).
- АҚШ-тың Инженерлер корпусы және Өзбекстан үкіметі арасында жасалған келісімдер аясында американдық сарапшылар гидротехникалық құрылыстардың қауіпсіз жұмысын бақылау бойынша тобы Өзбекстанға келді. Сарапшылар Өзбекстан-ның Су ресурстары министрлігінің өкілдерімен бірлесіп Гиссар және Тупаланг бөгеттерін тексереді. Нәтижелер бойынша топ ықтимал ақаулардың модельдерін, сондай-ақ бөгеттердің қауіпсіздігін және техникалық бақылауын жақсарту бойынша ұсыныстар әзірлейді (Yuz.uz, 16.03.2021).
- Өзбекстан Қазақстанға Арал теңізін көгалдандыру және экологиялық ортаны қалпына келтіруді бірлесіп айналысуды ұсынды. Бұл бастаманы ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, академик Зиновий Новицкий қолға алды. Жоспар құрғаған жерді ауылшаруашылығына қолайлы ету үшін Өзбекстан мен Қазақстан-ның бірінші жүйесін дамытуды көздейді. Қалпына келтіру жұмыстарын 5-7 жылда аяқтау жоспарлануда (Ферғана Агенттігі, 19.03.2021).